

Posudek na diplomovou práci předloženou k obhajobě na Katedře psychologie FF UK v červnu 2020

Téma diplomové práce: **Kognitivní profil u dětí s poruchou autistického spektra v mladším školním věku**

Diplomandka: Bc. Adéla Krejčová

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Šporclová, Ph.D.

Diplomandka předkládá k posouzení diplomovou práci v rozsahu 96 stran včetně seznamu literatury, následuje seznam grafů, obrázků a diagramů.

Na tématu diplomové práce považuji za důležité podrobnější zmapování specifik kognitivního vývoje a kognitivních schopností u dětí s PAS. Jak autorka ve své práci uvádí, děti s mírnější formou PAS a bez závažného mentálního opoždění se mohou ve škole setkávat s neúspěšností, která vyplývá z nerespektování jejich specifického vnímání světa a zpracovávání informací. Na tuto oblast byla cílená teoretická i výzkumná část předložené diplomové práce.

Teoretickou část DP tvoří 2 hlavní kapitoly s množstvím podkapitol. První kapitola se věnuje vývoji dětí v mladším školním věku v různých oblastech. Druhá kapitola shrnuje poznatky o vývoji dětí s PAS. Autorka zde vychází z množství literárních zdrojů, které ovšem nejsou vždy zcela aktuální.

Shrnu-li teoretickou část, oceňuji shodnou strukturu obou hlavních kapitol, které srovnávají vývoj neurotypických dětí a dětí s PAS ve stejných oblastech. Pro větší přehlednost by byl velmi cenný stručný přehled vývojových odlišností u dětí s PAS a srovnání obou skupin v závěru teoretické části. Co považuji za méně šťastné, že některým oblastem (např. sdílená pozornost, symbolická hra, imitace) autorka věnuje větší pozornost a popisuje vývoj těchto schopností detailně (i mimo vymezený věkový rámec), ale jiným oblastem, které jsou pro diplomovou práci nosnější, věnuje pouze krátký odstavec. Celkové uspořádání informací a práce s nimi při čtení tak leckdy působí jako pouhá stručná až strohá kompilace výsledků studií, postrádala jsem určitou snahu o propojování těchto informací a mírně narativnější způsob vyjadřování.

Poněkud chaoticky působí zařazení některých podkapitol – např. pojednání o metodě WISC-III jako součást podkapitoly věnované kognitivním specifikům dětí s PAS, metoda NEPSY-II je stručně popsána v kapitole o teorii mysli u dětí s PAS a následně autorka odkazuje na podrobnější popis metody ve výzkumné části. Později jsou tyto metody opět popsány v empirické části, proto by bylo vhodné sjednocení a podrobnější popis použitých metod v jedné části diplomové práce. Autorka v textu popisuje jednotlivé subtesty WISC-III testu, ovšem popis působí poněkud syrově, bez začlenění do širšího kontextu a popisu, co dané subtesty konkrétně měří, bez propojení teorie s praxí.

Méně přehledný (formálně) je přechod k empirické části práce. Cílem výzkumu bylo „získání informací o kognitivním profilu dětí s poruchou autistického spektra“ a srovnání s dětmi neurotypickými. Cíl je definován poměrně stručně, domnívám se, že velkou práci, kterou autorka na psychologické testování 80 dětí vynaložila, by bylo možné využít více.

Výzkum je veden jako kvantitativní, jedná se o korelační studii. V této souvislosti mám drobnou připomínku, že by bylo přesnější v této souvislosti nepoužívat termín „experimentální“ a „kontrolní“ skupina“, ale „srovnávací skupina“. Výsledky svého výzkumu autorka přehledně znázorňuje i v grafické podobě. Podrobnější analýza výsledků, praktická aplikace autorčiných zjištění je pěkně zpracována v dalších kapitolách věnované praktickým výstupům z testování a doporučení v procesu vzdělávání. Tyto kapitoly považuji za nosné, čtivost i srozumitelnost konkrétních doporučení zvyšují

příklady z průběhu psychologických vyšetření dětí s PAS, přímé citace dětí. V diskusi autorka zmiňuje některé limity práce, ovšem i zde bych vytkla stručnost. Chybí zde detailnější a hlubší zamyšlení nad faktory, které mohly výsledky výzkumu ovlivnit (např. doba i délka testování, neznámé prostředí, osobnost i zkušenosti vyšetřujícího psychologa, fyzikální podmínky, apod.).

Otázky a podněty k obhajobě:

1. Co vedlo autorku k tomu, že při popisu kognitivních specifíků u dětí s PAS věnovala zvlášť pozornost auditivní a vizuální percepci, vizuální percepci, sluchové percepci a následně smyslovému vnímání?
2. Jaký může mít dopad statisticky zjištěné nižší IQ u dětí s PAS ve srovnání s neurotypickými dětmi na proces vzdělávání? Jaký by byl přínos, kdyby pedagogové byli informováni o této skutečnosti, a existují i nějaká rizika vyplývající z případného zveřejnění těchto výsledků?
3. Respondentům ze skupiny dětí s PAS byla diagnostikována porucha autistického spektra (mírnější symptomatika). Jakým způsobem byla tato skutečnost zjišťována? Děti měly již stanovenou diagnózu nebo jim byla diagnóza stanovena na psychologickém pracovišti v České Lípě? Jaké metody byly v diagnostickém procesu použity? Bylo by vhodné v práci podrobněji specifikovat při popisu výzkumného souboru.
4. Mohla by autorka stručně zreflektovat, zda průběh výzkumu (především psychologické testování dětí) i samotné závěry jsou pro ni v něčem překvapivé a zda pro její budoucí psychologickou práci vplynuly nějaké obohacující zkušenosti?

Celkové hodnocení:

Autorka prokázala schopnost práce s odbornou i cizojazyčnou literaturou. Svá zjištění porovnává s výsledky jiných výzkumných studií. Při čtení této diplomové práce mě opakovaně napadal přívlastek „úsporná“. Diplomandka je často úsporná ve vyjadřování, úsporně a často bez zasazení do širšího kontextu pracuje s informacemi, také poměrně úsporně definuje cíle práce, úsporně popisuje metodologii výzkumu, úsporně v odborné diskusi reflektuje limity své práce. Proto i výtěžnost tohoto zajímavého tématu vnímám jako poněkud úspornou.

Obě části diplomové práce splňuje požadovaná kritéria. Doporučuji ji k obhajobě a vzhledem k výše uvedeným připomínkám navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

Praha 21.6.2020

Mgr. Veronika Šporclová, Ph.D.